

EDITORIAAL

Jo Noppe
Voorzitter van de Raad van Bestuur

Samen verder inzetten op samenwerking

Het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) werd in 2016 opgericht om de samenwerking te versterken tussen de verschillende federale en regionale statistische diensten, waaronder Statbel, de Nationale Bank van België, het Federaal Planbureau, IWEPS, BISA en Statistiek Vlaanderen.

De IIS-instellingen delen de ambitie om in België en de regio's te zorgen voor kwaliteitsvolle, onafhankelijke en relevante openbare statistieken, zodat overheden, bedrijven, organisaties en individuele burgers onderbouwde beslissingen kunnen nemen.

Om die ambitie waar te maken, werken de instellingen intensief samen binnen het IIS. Dat gebeurt zowel in een aantal permanente werkgroepen als in specifieke samenwerkingsprojecten (via samenwerkingsaanvragen of SLA's) gericht op de productie van nieuwe of de verbetering van bestaande statistieken.

Een exhaustief overzicht van alle lopende werkgroepen en samenwerkingsprojecten is jaarlijks terug te vinden in het activiteitenverslag van het IIS. In deze IIS-nieuwsbrief wordt gefocust op een beperkt aantal daarvan, zoals de werkgroep over de indicatorenset voor de opvolging van de Sustainable Development Goals (SDG's) en het samenwerkingsproject over de huurcontractendatabank. Een bijzondere vermelding verdient een ander project dat in deze nieuwsbrief wordt besproken: de *gender based violence survey*. Het gaat om een grootschalige enquête om het gendergerelateerd geweld in ons land in kaart te brengen en is de eerste door Eurostat geïnitieerde nieuwe dataverzameling die volledig binnen het kader van het IIS werd opgestart en uitgewerkt. IWEPS, Statbel, BISA en de VSA/netwerk Statistiek Vlaanderen hebben samen met enkele partnerorganisaties sinds 2019 de krachten gebundeld en behoorlijk wat middelen en personeelsinzet vrijgemaakt. Dat was nodig gezien de complexiteit en de omvang van het project, met inbegrip van de uitwerking van de enquêtemethode, de opmaak van de vragenlijst, de uitwerking en toewijzing van de opdracht aan een veldwerkbureau, de opvolging van het veldwerk, de cleaning, de weging en de analyse van de resultaten. Na een samenwerking van

IIS NIEUWSBRIEF

INHOUD

- p. 1-2** [Editoriaal](#)
- p. 3-4** [Maatschappelijk debat over de SDG-indicatoren](#)
- p. 5-7** [Databank geregistreeerde huurcontracten](#)
- p. 8** [Vijf jaar interfederale samenwerking om gendergerelateerd geweld te meten en beter te begrijpen](#)
- p. 9-11** [Microdata voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek](#)

bijna vijf jaar zullen midden 2023 de microdata aan Eurostat opgeleverd en de eerste resultaten gepubliceerd kunnen worden.

Maar de samenwerking binnen het IIS stopt niet bij de bestaande werkgroepen en samenwerkingsprojecten. Binnen het IIS werden ook vereenvoudigde procedures afgesproken voor het delen van microdata tussen de verschillende instellingen, wat cruciaal is voor de ontwikkeling en productie van betrouwbare en kwaliteitsvolle openbare statistieken. U leest daarover meer in deze nieuwsbrief.

Ten slotte is deze nieuwsbrief zelf een mooi voorbeeld van de samenwerking binnen het IIS. Via de IIS-nieuwsbrief kunnen de betrokken instellingen van elkaar leren en goede praktijken uitwisselen. En dat is iets waar het IIS de komende jaren nog verder wil op inzetten, om de expertise en competenties van het personeel voortdurend te versterken. Deze ambitie werd

ook opgenomen in het actieplan dat werd opgesteld naar aanleiding van de peer review van Eurostat over het Belgische openbare statistieksysteem.

Aan ons allen de opdracht om hier de komende jaren samen verder werk van te maken.

Maatschappelijk debat over de SDG-indicatoren

Alain Henry

Een werkgroep van het IIS is belast met de opvolging van de *Sustainable development Goals* (SDG's), gedefinieerd door de VN in 2015, aan de hand van indicatoren (zie artikel in de nieuwsbrief van maart 2022). Op basis van de 231 globale door de VN gedefinieerde indicatoren om de vooruitgang naar de SDG's te meten heeft het IIS een reeks van 116 indicatoren voor België bepaald, waarvan er momenteel 82 worden gepubliceerd op de website www.indicators.be van het Federaal Planbureau (FPB). Op basis van deze set wordt de vooruitgang van België op weg naar de SDG's geëvalueerd door het FPB.

Dit meetsysteem zou relevanter zijn als over deze set indicatoren een maatschappelijke consensus bestond.

Het eerste deel van dit artikel beschrijft het doorlopen proces om een dergelijke consensus op te bouwen en het tweede deel presenteert de resultaten van dit proces.

ORGANISATIE VAN HET MAATSCHAPPELIJK DEBAT OVER DE OPVOLGINGSINDICATOREN VAN DE SDG'S

In een verslag van 2020 beveelt het Rekenhof het volgende aan: "Het Interfederaal Instituut voor de Statistiek (IIS) moet, op basis van bestaande internationale lijsten, indicatoren uitwerken die alle aspecten van de SDG's omvatten". In antwoord hierop voorziet het op 1 oktober 2021 aangenomen Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO) in een debat over de SDG-opvolgingsindicatoren met deskundigen van de overheidsdiensten, het IIS en de belangrijkste federale adviesraden.

Het debat verliep in verschillende fasen. Het FPB en het IIS stelden eerst een voorbereidende nota op met alle 82 momenteel gepubliceerde indicatoren (37 hiervan zijn specifiek voor België en zijn dus geen VN-indicatoren), een lijst van 34 andere VN-indicatoren waarvoor in België gegevens bestaan en een lijst van 118 VN-indicatoren waarvoor onderzoek nodig is vooraleer deze indicatoren voor België kunnen worden geconstrueerd.

Deze nota werd in maart 2023 voorgelegd aan de deskundigen van de overheidsdiensten, samengebracht in het kader van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Het resultaat was een nieuwe nota met een rijkere reeks voorgestelde indicatoren die al dan niet in de huidige opvolging moeten worden opgenomen en prioritair moeten worden ontwikkeld.

Deze nieuwe nota diende als input voor een discussie met het maatschappelijk middenveld in april 2023, georganiseerd door de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO). Organisaties die deelnemen aan verschillende federale en regionale adviesraden werden uitgenodigd, evenals andere organisaties die belangstelling hadden getoond voor de indicatoren tijdens de raadpleging over het FPDO. De discussie werd bijgewoond door een ruime vertegenwoordiging van werkgeversorganisaties, vakbonden en maatschappelijke groeperingen (milieu- en consumentenbescherming, jongeren, Noord-Zuid, enz.).

Op basis van de voorbereidende nota FPB/IIS en de besprekingen met de deskundigen van de overheidsdiensten en het maatschappelijk middenveld heeft het FPB een synthesesnota¹ opgesteld. Die synthesesnota, die de belangrijkste resultaten voorstelt en die gevalideerd werd door de IIS-werkgroep over de SDG-indicatoren, wordt hieronder samengevat.

1 FPB (2023). Opvolgingsindicatoren van de Sustainable development goals, Synthese van het maatschappelijk debat.

RESULTATEN

Tijdens de debatten werd een totaal van 157 indicatoren besproken (namelijk de 82 die op dit moment worden gepubliceerd en 75 andere indicatoren). De op het debat gebaseerde voorstellen ter aanpassing van de huidige indicatorenset zijn de volgende.

- 67 indicatoren ongewijzigd laten (voor sommige daarvan zullen opsplitsingen worden toegevoegd).
- 10 indicatoren schrappen.
- De definitie van 4 indicatoren verruimen en één indicator vervangen wanneer een alternatief zal ontwikkeld zijn.
- 12 nieuwe SDG-opvolgingsindicatoren toevoegen van de 75 nieuw besproken indicatoren.

Al deze wijzigingen (behalve de vervanging van één indicator) kunnen tegen eind 2025 worden doorgevoerd binnen de huidige middelen van de Task force duurzame ontwikkeling van het FPB. De set SDG-opvolgingsindicatoren zou dan eind 2025 84 indicatoren omvatten, waarvan er 16 herdefinieerd of toegevoegd zouden zijn. Daarnaast zal worden overwogen de, in het kader van de wet over aanvullende indicatoren naast het bbp, door het FPB ontwikkelde compositie welzijnsindicatoren in deze set op te nemen.

Voor de 63 nieuwe indicatoren die besproken werden maar niet zijn opgenomen in de set SDG-opvolgingsindicatoren tegen 2025, zijn de voorstellen de volgende.

- 23 indicatoren ontwikkelen, waarvan 9 prioritair, en waarbij één een bestaande indicator zou vervangen.

- 40 indicatoren om diverse redenen niet opnemen (bijvoorbeeld overlap met een bestaande indicator).

De opvolging van de SDG's is gebaseerd op bestaande indicatoren die door het FPB worden verzameld en opgevolgd. Merk op dat de 23 te ontwikkelen indicatoren door de bevoegde publieke diensten moeten worden ontwikkeld (eventueel in het kader van een *Service Level Agreement* van het IIS), waarvoor eventueel middelen beschikbaar moeten worden gesteld. Zodra ze ontwikkeld zijn, zou het FPB ze kunnen opnemen in de set van opvolgingsindicatoren, afhankelijk van de middelen die daarvoor beschikbaar zijn.

Er werden ook een aantal transversale overwegingen naar voren gebracht.

- Het systemische aspect van de lijst werd benadrukt, zowel voor gezondheid als voor andere gebieden. Eén enkele indicator kan immers vaak aan verschillende thema's of SDG's worden gekoppeld.

- De besprekingen brachten een probleem aan het licht dat inherent is aan het verzamelen van officiële statistieken. Het opbouwen van lange tijdreeksen die voldoen aan statistische kwaliteitscriteria kost tijd, waardoor het moeilijker wordt rekening te houden met opkomende kwesties.

- Gezien het belang van de sociale rechtenpijler van de EU is het essentieel dat de set SDG-opvolgingsindicatoren coherent is met de indicatoren en doelstellingen van deze verbintenis.

- Waar beschikbaar zouden opsplitsingen naar handicap opgenomen moeten worden.

VOLGENDE STAPPEN

Naar aanleiding van dit maatschappelijk debat zal de set SDG-opvolgingsindicatoren voor België worden herzien om er voorstellen in op te nemen die haalbaar zijn zonder nieuwe indicatoren te ontwikkelen. Dit houdt meer bepaald in dat de definitie van 4 indicatoren wordt uitgebreid, dat 12 indicatoren waarvoor gegevens beschikbaar zijn worden toegevoegd en dat 10 indicatoren worden geschrapt. Deze werkzaamheden zouden eind 2025 afgerond moeten zijn.

Daarnaast zullen samen met het IIS en de betrokken overheden prioritair indicatoren worden ontwikkeld uit de 23 voorstellen die uit het debat naar voren zijn gekomen. Het ontwikkelen van nieuwe indicatoren kan echter een lang en moeizaam proces zijn en in sommige gevallen extra middelen vragen.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/>

Databank geregistreeerde huurcontracten

David Eyckmans
Eva Debusschere

Er wordt momenteel niet zoveel gebruik gemaakt van administratieve databanken voor (beleidsmatige) analyses over de private huurmarkt. Een IIS-werkgroep wil via analyses op de databank van de geregistreeerde huurcontracten deze lacune (gedeeltelijk) invullen. In dat kader voerde ze een haalbaarheidsstudie uit en wil ze in een volgende fase de effectieve statistiekproductie bekijken.

CONTEXT

Sinds 2007 zijn verhuurders van onroerend goed in België verplicht om hun huurcontracten te registreren. Deze registratiegegevens worden door de FOD Financiën (Algemene Administratie Patrimoniumdocumentatie, AAPD) bijgehouden in de databank "geregistreeerde huurcontracten", beter gekend als MyRent.

In 2016 werd binnen het IIS een samenwerkingsproject rond statistieken over de private huurmarkt opgestart met vertegenwoordigers van de statistische autoriteiten en van de beleidsafdelingen rond wonen. Het belangrijkste doel is om na te gaan of en hoe de data uit deze databank gebruikt kunnen worden om statistische reeksen op te maken. De analyses waren dus gericht op een verkenning van de data, waarbij aandachtspunten geformuleerd werden in een methodologische nota.

DATA-AANVRAAG

De data-aanvraag van deze databank bij de AAPD gebeurde via de Coördinatiestructuur voor Patrimoniuminformatie (CSPI). De hoofdaanvrager was Statbel. Via een eenvoudige aanvraagprocedure konden de andere statistische autoriteiten - op basis van art. 15ter van de Statistiekwet -

de data voor hun eigen gewest bij Statbel verkrijgen. Ook Wonen in Vlaanderen heeft de data aangevraagd via de normale aanvraagprocedure van Statbel.

DATA

De werkgroep heeft aan Statbel gevraagd om de data uit de databank geregistreeerde huurcontracten te verkrijgen met:

- **kadastrale informatie** om kenmerken van de huurwoning zoals bouwjaar, woningtype, bewoonbare oppervlakte aan te vullen;

- het **Rijksregister** om meer gedetailleerde informatie te krijgen over het profiel van de (ver)huurders;

- en de **DBRIS-databank** om het beeld van de (professionele) verhuurder scherper te krijgen.

De koppeling met de kadastrale informatie is momenteel nog niet uitgevoerd. De gekoppelde data werden gepseudonimiseerd bezorgd voor analyse.

De resulterende verrijkte en gepseudonimiseerde databank, hier de huurcontractendatabank genoemd, bestaat uit acht bestanden:

- De **huurcontracten** van de databank geregistreeerde huurcontracten met de gepseudonimiseerde identificatie van de (ver)huurder en de huurwoning, de huurprijs en huurlasten, de startdatum en de vooropgestelde contractduur, etc.

- Gepseudonimiseerd **adres** van de huurwoning

- **Territoriale statistische sector** van de huurwoning

- **Demografische gegevens** met

de nationaliteit en huishoudgrootte van de (ver)huurder bij de start van het huurcontract en - bij de huurder - ook op het moment van domiciliëring in de huurwoning.

- **Geslacht en geboortjaar** van de (ver)huurder.

- **LIPRO-typologie** - een internationaal erkende manier om huishoudens in te delen in types - van het huishouden van de (ver)huurder op 1 januari na de start van het huurcontract.

- **Verhuisbewegingen** met het moment waarop de huurder de huurwoning opnieuw heeft verlaten en de gemeente waar de huurder naartoe verhuist.

- Gegevens over de verhuurder als die een **onderneming** is (NACE-code, NIS-code vestiging...).

De huurcontractendatabank bevat meer dan 2 miljoen contracten voor de periode 2011-2020. Bij de contracten geregistreeerd voor 2011 is het rijksregisternummer van de huurder niet systematisch beschikbaar.

AANDACHTSPUNTEN

De verkenning van de huurcontractendatabank bracht enkele aandachtspunten rond de data en de registratie van de huurcontracten naar boven.

Dekkingsgraad

Het aandeel effectief geregistreerde huurcontracten op het geheel van de nieuwe contracten is niet gekend. Het ontbreken van informatie over de dekkingsgraad van de databank geregistreerde contracten heeft vanzelfsprekend gevolgen: alleen als de databank (voldoende) representatief is, kunnen we statistieken opstellen over de volledige private huurmarkt (bv. profiel (ver)huurder, huurprijzen...). Indien niet, kunnen we enkel statistieken uitwerken over de geregistreerde contracten (bv. aantallen).

Een [onderzoek van IWEPS naar de private huurmarkt](#) onderzocht deze dekkingsgraad van de registratie. Op basis van de census 2011 werd nagegaan welk percentage van de huishoudens dat een woning huurde op 1 januari 2011 in de loop van 2010 was verhuisd. Zo kon een (ruwe) inschatting gemaakt worden van het aantal nieuwe huurcontracten dat in 2010 afgesloten werd en had moeten geregistreerd zijn. Dit aantal werd vergeleken met de effectief geregistreerde contracten. Zo kwam men tot een dekkingsgraad van 50% voor België (met regionale verschillen: 35% in Brussel, 50% in Wallonië en 60% in Vlaanderen). Het zou interessant zijn deze oefening te herhalen voor de meest recente jaren, omdat het aandeel geregistreerde contracten kan zijn toegenomen.

Kenmerken van de woning

De databestanden bevatten weinig informatie over de woningkenmerken. Deze informatie zou ons toelaten om de gegevens uit de databank geregistreerde huurcontracten beter te interpreteren. Zo zou het een meerwaarde zijn om de huurprijs te kunnen kaderen in functie van het woningtype (appartement of eengezinswoning).

Enkel voor nieuwe contracten

Momenteel lenen de data uit de huurcontractendatabank zich enkel voor analyses en statistieken over nieuwe huurcontracten. Er wordt wel een contractduur geregistreerd, maar de datum van de effectieve beëindiging van het contract wordt niet vermeld in de databank.

Om benaderend te bepalen wanneer een lopend contract beëindigd wordt, worden verhuisdata gebruikt. Zo kan men ook de groep lopende contracten in een bepaalde periode bepalen.

Omdat we geen identificatie van de huurder hebben van vóór 2011, kunnen we de verhuisbewegingen van huurders met een huurcontract dat afgesloten werd vóór 2011 niet registreren en bijgevolg de lopende contracten nog niet op een betrouwbare wijze bepalen. Ook weten we niet of een huurcontract eindigt wanneer de (laatste) huurder overlijdt of emigreert.

Omdat de identificatie van de huurder verbetert over de tijd, willen we nagaan hoe we de lopende contracten, maar ook de overlijdens en emigraties methodologisch best aanpakken.

Sociale huur en studentenhuisvesting

Zowel sociale huur als studentenhuisvesting zijn (gedeeltelijk) mee opgenomen in de databank geregistreerde huurcontracten. Het zijn specifieke segmenten van de huurmarkt met een eigen contractduur, huurprijs... Om zinvolle analyses te kunnen doen over de private huurmarkt is het nodig om deze deelmarkten binnen de databank te kunnen identificeren.

Zo kunnen we deze specifieke segmenten van de huurmarkt uit de analyses weren of er afzonderlijke analyses op uitvoeren om de evoluties op deze specifieke markt te volgen.

Sociale huurwoningen kunnen we vrij goed identificeren aan de hand van de NACE-codes bij de verhuurder. Voor Vlaanderen verwachten we nog een verbetering eens de woonmaatschappijen goed ingeburgerd zijn als enige sociale verhuurder per gemeente.

Voor studentenhuisvesting kunnen we o.b.v. een aantal kenmerken zoals contractduur, startmaand contract, locatie van de huurwoning, leeftijd... een onderbouwde afbakening maken, al blijft de onzekerheidsmarge hoger dan bij sociale huur. Een toevoeging van de categorie '(studenten)kamer' aan het woningtype bij de registratie, zou een meerwaarde betekenen.

Onderverhuringen

In bepaalde gevallen worden woningen onderverhuurd. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een sociaal verhuurkantoor / agence immobilière sociale. Die huurt de woning bij de eigenaar en verhuurt vervolgens door aan een sociale huurder. De databestanden bevatten echter geen contracten met een onderneming als huurder.

VERDER TRAJECT?

De oorspronkelijke doelstellingen van de werkgroep zijn (vrijwel) gerealiseerd. Er is een grondige verkenning gebeurd van de data en de bevindingen zijn neergeschreven in een methodologische nota. Maar verdere samenwerking biedt zeker nog een meerwaarde. Hieronder enkele aspecten waarop we verder willen inzetten.

Koppeling aan bepaalde kadastrale informatie

Verdere informatie over de woningkenmerken zoals bouwjaar, woningtype en bewoonbare oppervlakte zou een betere duiding van de statistieken (o.a. over de huurprijs) en heel wat bijkomende interessante analyses en statistieken mogelijk maken. De koppeling van de bestanden aan kadastrale informatie kan een grote meerwaarde bieden. We gaan hier na wat mogelijk is.

Recurrente aanvraag van de data

De meest recente registratie in de beschikbare huurcontractendatabank dateert van 1 november 2020. Meer recente informatie is gewenst, bijvoorbeeld om na te gaan wat er tijdens en na de covid-pandemie gebeurde op de huurmarkt, gezien de specifieke beleidsmaatregelen in die periode. Ook wordt onderzocht of een recurrente aanvraag (bijvoorbeeld jaarlijks) mogelijk is.

Eenduidige definities en transparante analyses

Tijdens de analyses – en dan vooral bij het vergelijken met andere onderzoeken – valt op dat er (belangrijke) verschillen zijn in resultaten die op het eerste gezicht hetzelfde zouden moeten zijn. Die verschillen kunnen waarschijnlijk verklaard worden door een koppeling van administratieve databanken die net iets anders is, door begrippen die verschillend ingevuld worden, door cleaning die niet op exact dezelfde wijze wordt uitgevoerd, ... Wanneer er meer op de databank geregistreerde huurcontracten gewerkt wordt en er publicaties volgen, is het aangewezen om de definities en analyses op elkaar af te stemmen en deze goed te documenteren.

Op te volgen statistieken

De werkgroep onderzocht of er statistische reeksen over de private huurmarkt opgesteld kunnen worden o.b.v. de databank geregistreerde huurcontracten. Tijdens de verkenning van de databank werden heel wat beschrijvende statistische analyses uitgevoerd. Daaruit kon besloten worden dat niet alle analyses voldoende kwaliteitsvol waren om als statistische reeks te publiceren. Een aantal waren dat echter wel (afhankelijk van de dekkingsgraad). We denken hierbij onder andere aan:

- het aantal nieuw geregistreerde huurcontracten per jaar
- de mediaan huurprijs (vooral interessant naar woningtype)
- de repeated rent index die de prijsevolutie van een nieuw contract voor een zelfde woning weergeeft

Een aantal van die statistieken kan geografisch worden verfijnd, bijvoorbeeld per gebiedstype of tot op het niveau van de gemeente.

De werkgroep zal in een volgende fase bepalen welke concrete statistieken kunnen worden voorgesteld en uitgewerkt.

Vijf jaar interfederaal samenwerking om gendergerelateerd geweld te meten en beter te begrijpen

Chloé Janssen
Frédéric Vesentini

GENDERGERELATEERD GEWELD ONDERZOEKEN: EEN STRIKE INSTITUTIONELE EN SOCIALE VRAAG

De voorbije jaren is de problematiek rond *gendergerelateerd* geweld een belangrijke kwestie van het overheidsbeleid geworden. Het [Verdrag van Istanbul](#) werd getekend en geratificeerd door het merendeel van de Westerse landen en legt een gemeenschappelijke basis vast voor interventies binnen dit overheidsbeleid. Het is in voege getreden in 2014 en werd in 2016 door België geratificeerd. Artikel 11 van de verbintenissen van het Verdrag van Istanbul voorziet in de productie van statistieken en studies om beleidsmakers een beter inzicht te geven in de beoogde situaties en hen aldus een evidence-informed beleid te kunnen laten voeren. Het Verdrag van Istanbul is bovendien het eindpunt van een reeks internationale verklaringen en verbintenissen om de prevalentie van gendergerelateerd geweld (beter) te kwantificeren en om de oorzaken en gevolgen ervan (beter) te begrijpen. Het doel is betere maatregelen te treffen in de strijd tegen die vormen van geweld.

EEN BEHOEFTE AAN NIEUWE GEGEVENS

In België werden bij de eeuwwisseling twee grootschalige studies uitgevoerd over de prevalentie van geweld tegen vrouwen (en mannen), één in 1988 en één in 1998. In 2008 heeft het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM) [een nieuwe grote studie](#) laten uitvoeren over het voorkomen, ervaren en gebruiken van fysiek, seksueel en psychisch geweld. In 2012 heeft de *European Union Agency for Fundamental Rights* (FRA) op haar beurt in heel Europa een [enquête](#) naar geweld tegen vrouwen uitgevoerd. Sindsdien

hebben verschillende gebeurtenissen, zoals de #metoo-beweging of de strenge lockdowns die werden opgelegd in de strijd tegen de COVID-19-pandemie de problematiek van *gendergerelateerd* geweld nog meer in het middelpunt van het publieke debat geplaatst. De behoefte aan nieuwe gegevens om de actieplannen te onderbouwen is dan ook bijzonder hoog.

EEN EUROPESE ENQUÊTE IN HET KADER VAN EEN INTERFEDERALE SAMENWERKING

In 2016 werd een werkgroep opgericht binnen het Europees Statistisch Systeem om een enquête op te stellen over gendergerelateerd geweld. De reikwijdte is breed en omvat geweld op het werk, tussen (ex-)partners of tijdens de kindertijd. Eenmaal gefinaliseerd, werd deze « [GBV Survey](#) » voorgesteld aan de verschillende lidstaten (EU-leden of partnerlanden), met het oog op een stapsgewijze gegevensverzameling tussen 2020 en 2023. In België werd voor de uitvoering van deze enquête een interfederaal samenwerking opgezet. Het betrof een werkgroep onder leiding van het IWEPS, in samenwerking met Statbel, het BISA en Statistiek Vlaanderen¹. Er dient te worden vermeld dat alle regeringen van het land een prioriteit hebben gemaakt van de strijd tegen gendergerelateerd geweld en dat er echte voordelen waren aan de samenwerking: coherente en vergelijkbare gegevens, niet alleen binnen België, maar ook internationaal; een reductie van de kosten; een gedeelde expertise; etc.

Ten slotte wordt er sinds 2019 jaarlijks een SLA betreffende deze enquête in het geïntegreerd statistisch programma van het IIS opgenomen². De eerste was gericht op het uitvoeren van een financiële haalbaarheidsstudie voor een dergelijk project. Deze eerste SLA werd tot

en met het statistisch programma 2023 met jaarlijkse samenwerkingsprojecten opgevolgd. Deze beoogden achtereenvolgens: het formaliseren van een akkoord tussen de regeringen die de enquête financierden, het ontwikkelen van de steekproefmethodologie, de vertaling van de vragenlijst, het opstellen van een bestek voor het uitvoeren van de enquête, de gunning van de opdracht, de opvolging van de dienstverlener, de opleiding van de enquêteurs, alsook de verificatie en het opschonen van de gegevens.

Dit vijf jaar durend proces wordt in 2023 afgesloten met de levering van de gegevens aan Eurostat³, de ter beschikking stelling door Statbel van de microgegevens (meer dan 5.750 respondenten⁴) aan de onderzoekswereld en het opstellen van een statistisch rapport onder **leiding van het IWEPS**.

BALANS EN VOORUITZICHTEN

Deze samenwerking was zeker een zeer verrijkende ervaring voor de betrokken partijen, zowel op methodologisch, wetenschappelijk, als organisatorisch vlak. Gezien de interfederaal aard van de samenwerking en van de financieringsstructuur was het in elke fase noodzakelijk om, ondanks uiteenlopende responspercentages over de gewesten, een minimumniveau van statistische representativiteit voor elk gewest te bereiken maar ook om de volledige vergelijkbaarheid van de gegevens tussen de gewesten te garanderen.

Dit partnerschap blijkt nu des te belangrijker, gezien de enquête op termijn recurrent en verplicht zou kunnen worden binnen het Europees Statistisch Systeem. Als dit het geval is, zal de Belgische statistische architectuur ongetwijfeld goed voorbereid zijn om de uitdaging aan te gaan.

1 Een aantal partnerinstellingen, die op dit gebied werkzaam zijn, zoals het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, Equal Brussels, Brussel Preventie & Veiligheid, het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werden door de statistische instellingen in het proces en de werkgroep betrokken.

2 De samenwerking tussen de partners van het IIS wordt geregeld door Service Level Agreements (SLA's).

3 De eigenlijke gegevensverzameling vond plaats tussen de zomer 2021 en de zomer 2022.

4 Meer dan 80% van hen is een vrouw.

Microdata voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek

Erik Meersseman

INLEIDING

Statistische autoriteiten hebben de opdracht om op een onafhankelijke manier kwaliteitsvolle statistieken op te maken en te verspreiden.

Om statistieken te kunnen opmaken, vragen statistische autoriteiten bestaande data op bij openbare of private instellingen of zamelen zij gegevens in via enquêtes bij burgers of ondernemingen.

Het verspreiden van statistieken gebeurt op de eerste plaats via globale en anonieme statistieken. Daarmee worden resultaten bedoeld waar een cijfer steeds betrekking heeft op meerdere burgers of ondernemingen zodat er geen informatie over identificeerbare individuele burgers of ondernemingen wordt vrijgegeven.

Voor sommige onderzoekers volstaan globale en anonieme statistieken niet om hun onderzoek te kunnen uitvoeren. De wetgeving voorziet dat de statistische autoriteiten onder bepaalde voorwaarden kunnen overgaan tot het meedelen van microgegevens (individuele gegevens), waarbij elke lijn in het bestand gegevens bevat van één persoon, gezin of onderneming.

Dit artikel beschrijft de mogelijkheden en procedure voor onderzoekers om microgegevens waarover Statbel, de federale statistische autoriteit, beschikt te bekomen voor statistische en wetenschappelijke doeleinden.

WETTELIJK KADER

De verwerking van gegevens door Statbel en ook de mededeling van gegevens aan derden is wettelijk geregeld via de *Wet betreffende de openbare statistiek van 4 juli 1962* (hierna "Statistiekwet"). Het uitgangspunt van de Statistiekwet is dat alle gegevens die Statbel bekomt en verwerkt voor het opmaken van statistieken beschermd zijn door het statistisch geheim.

Ook Verordening (EG) nr. 223/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 11 maart 2009 betreffende de Europese statistiek (hierna "Statistiekverordening"), beschermt de gegevens die Statbel heeft ingezameld tegen hergebruik voor andere doeleinden dan statistisch en wetenschappelijk onderzoek.

Verder zijn voor wat de persoonsgegevens betreft ook de *Algemene verordening gegevensbescherming* (Verordening (EU) nr. 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 – hierna "AVG") en de *wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens* van toepassing (hierna "AVG-kaderwet").

Merk op dat de Statistiekwet en de Statistiekverordening ook gegevens beschermen die betrekking hebben op ondernemingen of op personen die overleden zijn, wat buiten het toepassingsgebied valt van de AVG.

STATISTISCH GEHEIM

Zowel de Statistiekwet als de Statistiekverordening voorzien dat Statbel als statistische autoriteit zelf gegevens mag inzamelen via enquêtes en toegang heeft tot bestaande administratieve gegevens om statistieken op te maken. Om de burgers en ondernemingen waarop de informatie betrekking heeft te beschermen, heeft de wetgever bepaald dat de gegevens die Statbel inzamelt voor het opmaken van statistieken beschermd zijn door het statistisch geheim. Concreet betekent dit dat gegevens die betrekking hebben op burgers of ondernemingen enkel en alleen gebruikt mogen worden voor het opmaken van globale en anonieme statistieken. De gegevens die toelaten om een burger of onderneming op een directe of indirecte wijze te identificeren mogen dus niet worden gebruikt door administraties om gegevensbestanden aan te vullen of te verbeteren of om een beslissing te nemen met individuele gevolgen voor een burger of onderneming. Ook mag de informatie geen deel uitmaken van een strafrechtelijk onderzoek of een getuigenis voor het gerecht.

Naast Statbel zijn ook de regionale statistische autoriteiten op basis van het Samenwerkingsakkoord van 15 juli 2014¹ onderworpen aan het statistisch geheim.

¹ Het samenwerkingsakkoord van 15 juli 2014 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de nadere regels voor de werking van het Interfederaal Instituut voor de Statistiek, van de Raad van bestuur en de Wetenschappelijke comités van het Instituut voor de nationale rekeningen.

WAARVOOR MICROGEGEVENS WORDEN?

Gegevens mogen enkel opgevraagd worden voor statistisch en wetenschappelijk onderzoek. Dat mag ruim geïnterpreteerd worden. Ook beleidsvoorbereidend onderzoek komt in aanmerking.

Het resultaat van de verwerking moet bestaan uit globale en anonieme statistieken en onderzoeksrapporten die geen individuele gevolgen mogen hebben voor de betrokken burgers of ondernemingen. Uiteraard kunnen deze gepubliceerde globale en anonieme resultaten nadien vrij gebruikt worden voor niet-statistische of niet-wetenschappelijke doeleinden.

WIE KAN GEGEVENS OPVRAGEN?

De Statistiekwet lijst de bestemmingen op die in aanmerking komen om microgegevens van Statbel te ontvangen. Het gaat in de eerste plaats om federale, regionale, provinciale en lokale administraties en publieke instellingen (vb. Sciensano, FOD Waso, FOD Sociale Zekerheid). Daartoe behoren ook de regionale statistische autoriteiten, het Federaal Planbureau en de statistische dienst van de Nationale Bank van België die een bevoorrechte status hebben (zie verder). Ook multilaterale organisaties (bijv. OESO) waarvan de Belgische Staat lid is, kunnen gegevens ontvangen, voor zover deze gegevens uitsluitend worden verwerkt voor statistische of wetenschappelijke onderzoeksdoeleinden.

Natuurlijke en rechtspersonen die een wetenschappelijk doel nastreven komen eveneens in aanmerking. De voorwaarde is wel dat ze door Statbel erkend zijn als onderzoeksinstelling. De criteria die Statbel hiervoor gebruikt zijn vastgesteld in artikel 4 van Verordening (EU) nr. 557/2013 van de Europese Commissie van 17 juni 2013 tot uitvoering van Verordening (EG) nr. 223/2009 van het Europees Parlement en de Raad, wat de toegang tot vertrouwelijke gegevens voor wetenschappelijke doeleinden betreft, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 831/2002. Concreet gaat het om binnen- en buitenlandse universiteiten en studiediensten. Voor natuurlijke personen is het zo goed als onmogelijk om te voldoen aan de veiligheidsvereisten die Statbel oplegt om microgegevens te bekomen. Het gevolg is dat (doctoraats-)studenten enkel in aanmerking komen als de aanvraag gebeurt door de universiteit zelf die ook garant staat voor de bescherming van de gegevens.

KUNNEN AANGEVRAAGD

WELKE GEGEVENS KOMEN IN AANMERKING?

Zowel bestaande (administratieve) gegevens die Statbel heeft opgevraagd, als gegevens die Statbel zelf bij burgers of ondernemingen heeft ingezameld via enquêtes komen in aanmerking.

Statbel stelt aan onderzoekers enkel *gepseudonimiseerde gegevens* ter beschikking. Het gaat om gegevens op individueel niveau (persoon, gezin of onderneming) waarbij het voor de onderzoeker niet mogelijk is om de identiteit van de persoon, het gezin of de onderneming te achterhalen, zonder dat er aanvullende gegevens worden gebruikt waartoe de onderzoeker geen toegang heeft. Dat betekent in de eerste plaats dat de dataset geen informatie mag bevatten zoals een rijksregisternummer, ondernemingsnummer, naam, adres, telefoonnummer, ... die een *directe identificatie* mogelijk maakt. De data moeten ook beschermd worden tegen *indirecte identificatie*. Dat betekent dat een combinatie van gegevens niet mag leiden tot de identificatie van een enkele persoon, gezin of onderneming.

BEVOORRECHTE ONDERZOEKERS

De statistiekdiensten van Vlaanderen (Vlaamse Statistische Autoriteit), Wallonië (Institut wallon de l'évaluation, de la prospective et de la statistique) en Brussel (Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse), het departement statistiek van de Nationale Bank van België, het Federaal Planbureau en het Prijzenobservatorium van de FOD Economie in het kader van hun opdracht binnen het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) mogen wettelijk gezien ook *niet-gepseudonimiseerde* microgegevens ontvangen. Ze vormen daarmee een uitzondering. Voorwaarde is wel dat de informatie noodzakelijk is om hun wettelijke opdracht om statistieken op te maken uit te voeren. Merk op dat deze instellingen en hun personeelsleden in het kader van hun statistische opdracht net als Statbel onderworpen zijn aan het statistisch geheim.

HOE MICROGEGEVENS BIJ STATBEL AANVRAGEN?

Er kunnen enkel gegevens aangevraagd worden waarover Statbel beschikt en die een meerwaarde betekenen voor het onderzoek. Om na te gaan of aan deze voorwaarde is voldaan, dient de onderzoeker voorafgaand aan het indienen van een aanvraag, te **overleggen met een statisticus van Statbel** die vertrouwd is met het onderzoeksthema en de data. Tijdens het gesprek zal vanuit de behoefte van de onderzoeker uitgemaakt worden welke microgegevens in aanmerking komen voor een aanvraag. Belangrijke aspecten daarbij zijn de kwaliteit van de gegevens, het universum, de referentieperioden en het moment waarop de data beschikbaar zijn. Tijdens deze fase zal ook nagegaan worden of de aanvraag geen (verhoogd) risico inhoudt op vlak van dataveiligheid, want in dat geval dient eerst overlegd te worden met de *Data protection officer* (DPO) van Statbel.

Indien Statbel door het ter beschikking stellen van microgegevens een meerwaarde kan bieden voor het onderzoek en er op het eerste gezicht geen sprake is van een (verhoogd) risico op vlak van dataveiligheid en een schending van het statistisch geheim, kan de onderzoeker een **formele aanvraag indienen** via een gestandaardiseerd formulier. Het formulier bevindt zich op de [website](#) van Statbel. Het formulier bestaat uit 2 delen. Het eerste deel is het *aanvraagformulier voor microgegevens* en het tweede luik bevat een *verklaring i.v.m. technische en organisatorische maatregelen* die een schending van het statistisch geheim of datalekken moeten voorkomen. Voor de regionale statistische autoriteiten en voor aanvragen van gegevens voor het opmaken van statistieken in het kader van het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) is er een specifiek aanvraagformulier beschikbaar.

BERAADSLAGING EN MACHTIGING DOOR STATBEL

Elke aanvraag wordt door een multidisciplinair comité binnen Statbel beoordeeld. Daarbij wordt niet alleen gekeken of er voldaan is aan de juridische voorwaarden, maar ook of de gevraagde data proportioneel zijn ten opzichte van het onderzoeksdoel en of de technische en organisatorische maatregelen in verhouding staan tot de risico's op vlak van dataveiligheid. Indien nodig worden er bijkomende maatregelen opgelegd om het risico op indirecte identificatie, een hergebruik voor niet-statistische of niet-wetenschappelijke doelen of datalekken tegen te gaan.

Op basis van het advies van dat multidisciplinair comité zal de DPO van Statbel een formeel DPO-advies opmaken. Uiteindelijk is het de Directeur-generaal die als wettelijke vertegenwoordiger van Statbel de machtiging geeft om (micro)gegevens mee te delen door het advies van de DPO te ondertekenen. Tot slot wordt er een vertrouwelijkheidscontract opgesteld dat ter ondertekening aan de verwerkingsverantwoordelijke van de onderzoeker zal worden voorgelegd. De DPO-adviezen en ondertekende vertrouwelijkheidscontracten worden op de [website](#) van Statbel gepubliceerd.

VEREENVOUDIGDE PROCEDURES

De formele procedure die Statbel heeft uitgewerkt om microgegevens mee te delen is beperkt tot wat nodig is om de aanvraag correct te kunnen beoordelen. Als de onderzoeker een bestaande machtiging wenst aan te passen, voorziet Statbel een *vereenvoudigd aanvraagformulier*. Het kan daarbij enkel gaan om een verlenging van de bewaarduur, het toevoegen van extra variabelen, het toevoegen van bijkomende referentieperioden en het uitbreiden van de onderzoeksfinaliteit. De vereenvoudiging ten opzichte van de normale procedure is een minder uitgebreid aanvraagformulier.

Voor sommige onderzoeken volstaan *geaggregeerde gegevens met een klein risico op indirecte identificatie* om het onderzoek uit te voeren. Omwille van dit kleine risico kunnen de gegevens niet als globaal en anoniem worden beschouwd en dient er een beraadslaging door Statbel te gebeuren en waar nodig een vertrouwelijkheidscontract afgesloten te worden. Ook hier volstaat een vereenvoudigd aanvraagformulier.

CONCLUSIE

Statbel beschikt over hoogstaande kwaliteitsvolle data, heeft een wettelijk mandaat om deze data ter beschikking te stellen aan onderzoekers en beschikt over de nodige expertise om technisch hoogstaande dataproducten op maat te maken. Zo heeft Statbel zich ontwikkeld tot een organisatie die de hand reikt naar onderzoekers en is ze er om hen te helpen door data ter beschikking te stellen die inspelen op de noden van onderzoekers zodat zij hun opdracht in optimale omstandigheden kunnen uitvoeren.

COLOFON

Werkten mee aan dit nummer:

Jo Noppe - Hoofdstatisticus Statistiek Vlaanderen – Voorzitter Raad van Bestuur IIS

Alain Henry - Expert – FPB

David Eyckmans – Beleidsmedewerker – Wonen in Vlaanderen

Eva Debusschere – Beleidsmedewerker – Wonen in Vlaanderen

Chloé Janssen - Postdoctoraal onderzoekster - IWEPS

Frédéric Vesentini - Wetenschappelijk directeur - IWEPS

Erik Meersseman – DPO – Statbel

Het IIS is het resultaat van een samenwerkingakkoord uit 2014.

Het IIS moet toelaten om de kwaliteit van openbare statistieken, ter ondersteuning van het openbaar beleid, continu te bevorderen.

www.iis-statistics.be